

**Izveštaj sa istraživanja
javnog mnjenja: društveno-politički
stavovi građana Srbije 2023. godine**

Svi pojmovi koji se u tekstu koriste u gramatičkom muškom rodu podrazumevaju i muški i ženski rod osoba na koje se odnose.
Primer: "student".

Predgovor

Sa ciljem procene trenutne političke atmosfere u Srbiji, Vestminsterska fondacija za demokratiju (WFD) sprovela je istraživanje javnog mnjenja na nacionalnom nivou. Posebna pažnja je posvećena poverenju građana u političke institucije i njihovim opštim političkim stavovima. Cilj ovog istraživanja bio je identifikovanje ključnih oblasti za budući rad WFD-a sa političkim institucijama i civilnim društvom u Srbiji.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno u februaru 2023. godine i prikupljeno je 1.208 odgovora građana starijih od 18 godina putem upitnika. Istraživanje pruža uvid u to koliko su građani Srbije informisani, njihove stavove o unutrašnjim političkim pitanjima i dešavanjima, mišljenja o položaju žena i mladih u društvu, kao i njihove perspektive o savremenim međunarodnim pitanjima.

Osim toga, istraživanje pruža svežu perspektivu o tome kako građani donose političke odluke, kakav stav imaju prema trenutnim političkim liderima (domaćim i međunarodnim), kao i kako percipiraju najvažnija politička pitanja. WFD će koristiti ove podatke kako bi podržao rad državnih i lokalnih političkih institucija u Srbiji i njihovu dostupnost građanima. Glavni cilj angažovanja WFD-a će biti da pomogne u povećanju političke transparentnosti, inkluzivnosti, institucionalne otpornosti i jačanju demokratskih kapaciteta Srbije.

Ovaj izveštaj pruža pregled i sažetak ključnih analitičkih tačaka istraživanja. Iako izveštaj sadrži informacije zasnovane na statistici, velika pažnja se takođe posvećuje predstavljanju stavova različitih demografskih kategorija u vezi sa nekoliko važnih političkih pitanja. Ovaj izveštaj može poslužiti i kao smernica za međunarodnu zajednicu u prepoznavanju odgovarajućih početnih pozicija za podršku međunarodnom političkom razvoju.

Vestminsterska fondacija za demokratiju (WFD), Srbija

Osnovni zaključci

1. Dominantni mediji za dobijanje političkih informacija su televizija i mobilni telefoni. RTS i Pink su najuticajniji u tom pogledu čime se nastavlja stabilan trend zapažen prethodnih godina u ranijim istraživanjima WFD-a, dok je Facebook najdominantnija društvena mreža.

Rezultati istraživanja pokazuju da većina srpske populacije najčešće dobija informacije o političkim događajima putem televizijskih kanala RTS i Pink (nacionalna pokrivenost, kablovska i antenska), ali i putem Facebook-a.

Putem kojih medija najčešće pratite političke događaje u Srbiji?

TV	59.2%
Radio	0.9%
Novine	3.8%
Mobilni telefoni	22.9%
Kompjuter/Laptop	4.5%
Ne pratim političke događaje	8.6%

Najstariji ispitanici, kao i ispitanici srednjih godina, uglavnom se informišu putem televizije. Sa druge strane, najveći broj mladih ljudi se uglavnom informiše putem mobilnih telefona. Kada se obrazovanje uzima kao varijabla, televizija je dominantni medij za dobijanje informacija za ispitanike sa različitim nivoima obrazovanja. Međutim, analize pokazuju da se korišćenje mobilnih telefona i laptopova kao izvora informacija povećava sa nivoom obrazovanja. Birači vladajuće stranke i desne opozicije uglavnom se informišu putem televizije, dok liberalni i liberalno-levo orijentisani ispitanici dobijaju informacije putem mobilnih telefona.

2. Najpopularnije platforme za razmenu političkih informacija su Facebook i Viber. S obzirom na to da Meta kompanija poseduje Facebook, Instagram i WhatsApp, jasno je kako korišćenje platformi koje su u vlasništvu Meta kompanije može doprineti ostvarivanju snažnog uticaja na političku scenu u Srbiji.

Kako dobijate, delite i diskutujete o političkim vestima sa drugim ljudima?

Elektronska pošta - Email	2.5%
Slanje poruka – SMS	4%
Slanje poruka putem WhatsApp aplikacije	8.5%
Slanje poruka putem Viber aplikacije	27.7%
Slanje poruka putem Telegram ili Signal aplikacije	3.4%
Putem društvene mreže Facebook	38.8%
Putem društvene mreže Instagram	16.6%
Putem društvene mreže TikTok	6.4%
Putem društvene mreže Twitter	7.9%
Ne znam/ Ne koristim ove aplikacije	34.9%

U ovom pitanju, ispitanici su mogli da izaberu tri dominantne platforme. WFD je postavio ovo pitanje srpskim građanima već drugu godinu zaredom. Primećuje se da Viber postaje znatno važan za razmenu političkog sadržaja, kao i Instagram. Najveći broj ispitanika koristi Facebook i Viber za razmenu informacija o politici. Muški ispitanici koriste WhatsApp i Twitter za razmenu informacija o politici znatno više od ženskih ispitanika. Za najstarije ispitanike, Viber je glavni alat za praćenje politike, dok se najmlađi ispitanici uglavnom oslanjaju na Facebook i Instagram.

3. Od 2020. godine, poverenje u političke institucije u Srbiji znatno je poraslo. Srbija se kreće u pravom smeru, uključujući i ekonomiju koja je bila problematična po mišljenju građana pre samo šest meseci.

Više od polovine ispitanika, uglavnom starijih i onih koji su završili osnovnu ili srednju školu, veruje da se Srbija kreće u pravom smeru, iskazujući poverenje u većinu državnih institucija i smatrajući ih pristupačnim. U vezi sa tim, rezultati ovog istraživanja pokazuju da građani Srbije najviše veruju vojsci, crkvi, obrazovnom sistemu i predsedniku države Aleksandru Vučiću, čija vlast je podržana od strane svakog drugog ispitanika. Važno je napomenuti značajan porast poverenja građana u parlament od 2020. godine, što je između ostalog moglo biti uzrokovano povratkom opozicije u isti.

Uopšteno govoreći, da li biste rekli da se Srbija kreće u dobrom ili lošem smeru?

U dobrom smeru	54.4%
U lošem smeru	29.4%
Ne znam	16.3%

Kako vidite stanje srpske ekonomije u narednoj godini?

Mnogo gore	12.4%
Malo gore	14.5%
Većinski isto	32.8%
Malo bolje	27.1%
Mnogo bolje	8.9%
Ne znam	4.3%

Ove rezultate bi trebalo posmatrati u skladu sa stavovima građana o trenutnim demokratskim kapacitetima u Srbiji. Naime, iako pokazuju značajno poverenje u političke institucije, samo četvrtina građana smatra da se zemljom upravlja demokratski. Očigledno, percipirani nedostatak demokratskih kapaciteta ne dovodi do političkog nepoverenja. Drugim rečima, građani Srbije uglavnom vide pozitivne ishode i perspektive za Srbiju dok smatraju da se njome ne upravlja demokratski. Ono što dodatno ukazuje na percipirani nedostatak demokratije je činjenica da 40% građana smatra da je opravdano osećati strah ako se danas u Srbiji više društveno angažujete i javno izražavate svoje mišljenje.

U kojoj meri se Srbijom upravlja demokratski? Koristeći skalu od 1 do 10, gde 1 znači "potpuno nedemokratski" a 10 znači "potpuno demokratski", koju biste opciju odabrali?

Nedemokratski (1-2-3)	19.9%
Niti demokratski niti nedemokratski (4-5-6-7)	54.4%
Demokratski (8-9-10)	25.7%
Prosek	5.68

Još jedna nedoslednost se pojavljuje u oblastima/temama kojima se ljudi najviše bave i njihovim stavovima o srpskoj ekonomiji. Iako su građani Srbije trenutno najviše zabrinuti zbog porasta cena hrane, energije, niskog standarda života i siromaštva, skoro 40% ispitanika veruje da će se stanje srpske ekonomije poboljšati u narednoj godini.

4. Tri glavna razloga podrške političkim strankama ostaju stabilna - program, pouzdana ekipa ljudi i sposobnost da se osigura stabilnost i ekonomski napredak. Takođe, mišljenje o domaćim političkim akterima je prilično negativno, budući da građani procenjuju njihovu komunikaciju kao veoma agresivnu i razdornu. Poverenje u političke stranke ostaje nisko.

Iako postoji porast pozitivne percepcije nekih političkih institucija kod građana, podrška političkim strankama ostaje niska, budući da im gotovo polovina građana ne veruje. To je potvrđeno i njihovim mišljenjem o komunikaciji između političkih aktera, što bi moglo biti u korelaciji.

Kako biste ocenili komunikaciju političara u Srbiji uopšteno?

	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	Prosek (1-5)
Komunikacija političara je agresivna	10.5%	24.6%	64.9%	3.78
Komunikacija političara je nekulturna	12.8%	25.4%	61.8%	3.75
Komunikacija političara je puna međusobne mržnje	13.9%	24.5%	61.6%	3.75
Komunikacija političara deluje razdorno na narod	19.1%	21.3%	59.6%	3.65
Komunikacija političara je veoma komplikovana i teška za razumevanje	19.7%	31%	49.3%	3.5
Komunikacija političara je dobra i prigodna	50.5%	30.6%	18.9%	2.45

Jedan od razloga za tako negativno mišljenje o političkim strankama mogla bi biti i razlika između potreba građana i načina na koji stranke izlaze u susret tim potrebama. Naime, ispitanici su odabrali tri najvažnija faktora za svoje političke preferencije, a prvo mesto zauzima program/ideologija stranke. To bi valjalo kratko analizirati. Svi politički akteri formalno imaju političke programe i formalno su usklađeni sa nekom ideologijom. Ipak, pitanje je šta građani percipiraju kao program i ideologiju. Zaključak je da oni vide ključne poruke o najvažnijim političkim pitanjima kao program i ideologiju, čak i kada jedna politička stranka promovise suprotstavljene stavove u smislu ideološke doslednosti.

Koji faktori najviše utiču na Vašu podršku određenoj političkoj stranci?

	Ne utiču	Niti utiču niti ne utiču	Utiču	Prosek (1-5)
Vođa stranke	8.1%	14.6%	77.3%	4.13
Program/ideologija stranke	4.2%	11.2%	84.6%	4.29
Dosadašnji uspesi stranke	9.9%	14.3%	75.8%	4.13
Zato što ima ekipu ljudi kojoj verujem (iskustvo, integritet)	5.1%	12.1%	82.8%	4.24

	Ne utiču	Niti utiču niti ne utiču	Utiču	Prosek (1-5)
Zato što je manje loša u poređenju sa drugim strankama	23.2%	16%	60.8%	3.62
Zato što se bavi temama koje su veoma bitne za mene	5.8%	14.8%	79.4%	4.17
Zato što imam osećaj da me razume i štiti moje interese i vrednosti	9.2%	16.1%	74.7%	4.04
Zato što imam osećaj da imam direktnu korist od stranke	50.4%	16.8%	32.8%	2.61
Zato što sam ucenjen (gubitkom posla..) Osećam pritisak	82.4%	6.2%	11.4%	1.62
Zato što je prisutna na mom lokalnom nivou	32.4%	26%	41.6%	3.12
Zato što mi daje uverenje da će osigurati stabilnost i ekonomski napredak	6.6%	13.6%	79.8%	4.16
Zato što mi daje uverenje da će dobro upravljati krizom izazvanom rusko-ukrajinskim ratom	8.6%	16.2%	75.2%	4.09
Zato što verujem da će nas uvesti u Evropsku uniju	29.6%	26.3%	44.1%	3.23
Zato što verujem da neće uvesti sankcije Rusiji	15%	22.5%	62.5%	3.78

5. Na kvalitet života žena u Srbiji negativno utiču (1) loši uslovi u porodilištima, (2) nasilje na društvenim mrežama i (3) psihološko zlostavljanje. Ipak, polovina ispitanika procenjuje da se položaj žena u Srbiji poboljšao u poslednjih deset godina.

Svaki treći ispitanik smatra da se položaj žena u Srbiji nije značajno promenio u poslednjih deset godina, dok svaki drugi ispitanik misli da se poboljšao. Ne postoji značajna razlika između muških i ženskih ispitanika kada je reč o odgovorima na ovo pitanje. Postoji nešto veći procenat najmlađih ispitanika koji veruju da se položaj žena u Srbiji pogoršao u poslednjih deset godina u poređenju sa zastupljenošću ovog stava kod najstarije grupe ispitanika. Slična situacija je i sa obrazovanjem, gde se sa porastom nivoa obrazovanja povećava uverenje da se položaj žena u Srbiji pogoršao u poslednjih deset godina.

Da li se položaj žena u Srbiji promenio u poslednjih 10 godina i na koji način?

Dosta se pogoršao	3.6%
Malo se pogoršao	5%
Većinski je ostao isti	36.6%
Malo se poboljšao	30.9%
Dosta se poboljšao	18.5%
Ne znam / Ne želim da odgovorim	5.4%

Neravnoteža u odgovorima ispitanika je takođe primetna kada uzmemo u obzir njihove stavove prema ženama; duplo više žena nego muškaraca veruje da rodna ravnopravnost nije prisutna u Srbiji. Takođe, podaci pokazuju da žene osećaju da je njihova bezbednost ugrožena više nego muškarci, i smatraju da na kvalitet njihovog života takođe negativno utiču loši uslovi u porodilištima, nasilje na društvenim mrežama i psihološko zlostavljanje.

U kojoj meri je rodna ravnopravnost zastupljena u Srbiji?

Uopšte nije	2.7%
Malo	14.2%
Niti jeste, niti nije	33.4%
Značajno je predstavljena	31.8%
Potpuno je predstavljena	12.8%
Ne znam / Ne želim da odgovorim	5.1%

Ispitanici su takođe bili pitani o percepciji vođstva između različitih polova. Oko polovine ispitanika veruje da ne postoje razlike između muškaraca i žena kao lidera kod kuće, na poslu ili u politici.

Rezultati istraživanja pokazuju da i muški i ženski ispitanici veruju da su žene bolji lideri kada je u pitanju donošenje odluka kod kuće/u porodici. Međutim, kada se radi o donošenju odluka na poslu, analize pokazuju da su muški ispitanici 2.5 puta skloniji da veruju u svoje sposobnosti liderstva na poslu u odnosu na žene. Dodatno, samo jedan od šest ženskih ispitanika veruje da su žene bolji lideri na poslu. Kada je reč o politici, ovaj način razmišljanja je još izraženiji. Naime, analize pokazuju da su muški ispitanici tri puta skloniji da veruju u svoje sposobnosti liderstva u politici u odnosu na žene. Rezultati istraživanja takođe pokazuju da se sa povećanjem godina, povećava i verovanje da su muškarci bolji lideri na poslu i u politici. Takođe postoji trend da se sa smanjenjem nivoa obrazovanja, povećava verovanje da su muškarci bolji lideri na poslu i u politici.

Faktori koji najnegativnije utiču na kvalitet života žena u Srbiji su (1) loši uslovi u porodilištima; (2) nasilje na društvenim mrežama; (3) psihološko zlostavljanje; (4) fizičko nasilje; i (5) seksualno nasilje. Podaci pokazuju da ženski ispitanici smatraju da ove stvari negativno utiču na kvalitet života žena u Srbiji značajno više nego muški ispitanici. Ova razlika je najizraženija kada je u pitanju "pritisak i očekivanja društva o tome kako žene treba da se ponašaju i žive". Tu podaci pokazuju da muški ispitanici smatraju da ovaj pritisak negativno utiče na kvalitet života žena u Srbiji značajno manje nego ženski ispitanici. Pored toga, rezultati istraživanja ukazuju na značajnu generacijsku razliku. To je vidljivo u korelaciji između povećanja starosti ispitanika i smanjenja njihovog uverenja da ove stvari negativno utiču na kvalitet života žena. Podaci pokazuju da se, kako nivo obrazovanja raste, takođe povećava i verovanje da ove stvari negativno utiču na kvalitet života žena u Srbiji.

6. Opšta populacija u Srbiji smatra da su mladi previše rastrojeni. S druge strane, mladi su manje uvereni od starijih da je trenutni oblik vlade demokratski.

Ispitanici smatraju da se nasilje na društvenim mrežama usmerava prema mladima i da na njihov kvalitet života negativno utiču vršnjačko nasilje, previše vremena provedenog na internetu, ograničene aktivnosti van kuće i lako dostupni opijati (narkotici). Osim toga, kada je reč o najmlađim ispitanicima, ovo istraživanje pokazuje da oni manje percipiraju današnje upravljanje u Srbiji kao demokratsko u odnosu na najstarije ispitanike. Mladi takođe imaju najniži stepen poverenja u gotovo sve državne institucije. Specifičnost njihovih stavova može se videti i u njihovim razmišljanjima o stanju spoljne politike Srbije, koju uglavnom percipiraju drugačije od građana koji pripadaju starijoj populaciji.

U kojoj meri sledeće stvari ugrožavaju kvalitet života mladih u Srbiji:

	Uopšte ne	Niti da, niti ne	Da	Prosek
Fizičko nasilje	13.4%	17%	69.6%	3.89
Psihološko nasilje	14.2%	18.9%	66.9%	3.89
Seksualno nasilje	20.9%	17.7%	61.4%	3.68
Vršnjačko nasilje	4.1%	10.4%	85.5%	4.35
Nasilje na društvenim mrežama i digitalno nasilje	4.6%	12.7%	82.7%	4.28
Lako dostupne droge i narkotici	8.9%	12.2%	78.9%	4.25
Lako dostupne kladionice, kazina i igre na sreću	12%	11%	77%	4.16
Loš obrazovni sistem	15.9%	17%	67.1%	3.86
Nedostatak pozitivnih uzora u medijima	15.4%	18.7%	65.9%	3.87
Provođenje previše vremena na internetu, a premalo van kuće	4%	13.5%	82.5%	4.33

Podaci pokazuju da ženski ispitanici smatraju da ove stvari značajno više negativno utiču na kvalitet života mladih u Srbiji u odnosu na muške ispitanike. Osim toga, rezultati studije ukazuju na značajnu generacijsku razliku. Naime, mlađi ispitanici smatraju da fizičko, psihološko, seksualno i vršnjačko nasilje, kao i nasilje na društvenim mrežama, loš obrazovni sistem i nedostatak pozitivnih uzora u medijima negativno utiču na kvalitet života mladih više nego što to stariji ispitanici misle. Sa druge strane, stariji ljudi više od mladih smatraju da lako dostupne droge i narkotici, kladionice, kazina i igre na sreću, kao i provođenje previše vremena na internetu a premalo van kuće, negativno utiču na kvalitet života mladih ljudi.

7. Stavovi građana o ruskoj invaziji Ukrajine ostaju stabilno u korist Rusije, a podrška srpskom uvođenju sankcija Rusiji ostaje niska. Prema istraživanjima WFD-a, podrška EU takođe je stabilna.

Populacija Srbije održava snažnu naklonost prema Rusiji u pogledu svoje spoljne politike i međunarodnih odnosa. Ovo snažno utiče na stav Srbije prema ruskoj invaziji Ukrajine. Kao i prošle godine, visok procenat populacije smatra da je napad Rusije na Ukrajinu opravdan (4 od 10 ispitanika). Međutim, ovo pitanje ima polarizujući efekat na srpsko stanovništvo sa samo 7% manjom podrškom opciji „Neopravdano“.

Po Vašem mišljenju, da li je ruski napad na Ukrajinu opravdan?

Opravdan je	43.1%
Neopravdan je	36%
Ne znam	20.9%

Znatno više muških nego ženskih ispitanika smatra da je ruski napad na Ukrajinu opravdan. Najstariji ispitanici su najskloniji da veruju da je napad opravdan, zatim ispitanici srednjih godina, dok su najmlađi ispitanici najmanje skloni da imaju ovaj stav. Sa porastom nivoa obrazovanja značajno se smanjuje procenat ispitanika koji veruju da je ruski napad na Ukrajinu opravdan.

Ovo se poklapa sa nalazima o stavovima građana Srbije prema spoljnoj politici. Naime, najveći broj ljudi smatra da bi se Srbija trebalo osloniti na Rusiju u međunarodnim odnosima. Ovo ide ruku pod ruku sa njihovim pozitivnim odnosom prema ruskom lideru Vladimiru Putinu, koji je dobio najbolju ocenu među svim stranim liderima. Većina ispitanika koji smatraju da Srbija pripada pre svega Istoku su stariji i ljudi srednjih godina, pa njihova naklonost prema Kini i njenom predsedniku Si Đinpingu nije iznenađujuća.

Koja od sledećih izjava je najbliža Vašem mišljenju o Srbiji?

Srbija pripada Zapadu	17.3%
Srbija pripada Istoku	28.1%
Srbija ne pripada ni Zapadu ni Istoku	42.6%
Ne znam	12%

Međutim, situacija je drugačija unutar mlađe populacije koja vidi Srbiju kao deo Zapada. Ispitanici sa univerzitetskim obrazovanjem četiri puta su skloniji da veruju da Srbija pripada Zapadu u odnosu na one sa završenom osnovnom školom. Još jedna varijabla koja utiče na percepciju srpskih partnera u međunarodnoj politici je politička orijentacija. Birači vladajuće stranke i desne opozicije podržavaju istočna partnerstva, dok su liberalni i liberalno-levi opozicioni birači orijentisani ka Zapadu.

Na koga bi Srbija trebalo najviše da se osloni u međunarodnim odnosima?

Rusija	42.1%
EU	25.8%
Sjedinjene Američke Države	2.6%
Kina	7.9%
Ujedinjeno Kraljevstvo	0.5%
Ostali	9.8%

Muški ispitanici su skloniji da veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju u odnosu na ženske ispitanike. Najstariji i ljudi srednjeg doba veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju, dok najmlađi veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na Evropsku uniju. Kako nivo obrazovanja raste, učestalost verovanja da bi Srbija trebalo da se oslanja na EU se povećava, a učestalost verovanja da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju se smanjuje. Ispitanici koji koriste SBB optiku su skloniji da veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na EU u odnosu na one sa MTS optikom. Birači vladajuće stranke i desne opozicije uglavnom veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju, dok birači građanske opozicije veruju da bi Srbija trebalo da se oslanja na EU.

Odnos prema uvođenju sankcija Rusiji među građanima Srbije čini se da je usidren u stavu koji je snažno protiv, a posebno je zanimljivo to što se to odnosi na ceo politički spektar. Nešto više od 70% ispitanika ne podržava uvođenje sankcija Rusiji, što ne odstupa značajno od prethodnih godina. Štaviše, nema značajne stranke u spektru čija većina birača podržava sankcije. Pitanje sankcija je jedno od retkih aktuelnih političkih pitanja koje ujedinjuje narod na takav način.

Po Vašem mišljenju, da li Srbija treba da uvede sankcije Rusiji?

Da	11.9%
Ne	74.3%
Ne znam	20.9%

Nema značajne razlike između muških i ženskih ispitanika kada je u pitanju odluka o tome da li bi Srbija trebalo da uvede sankcije Rusiji. Najmlađi ispitanici su dva puta više skloniji od najstarijih da veruju da bi Srbija trebalo da uvede sankcije Rusiji. Kako se nivo obrazovanja povećava, zastupljenost stava da bi Srbija trebalo da uvede sankcije Rusiji znatno raste.

Kada je u pitanju podrška građana Srbije EU, više ljudi je za nego protiv da se Srbija osloni na nju, što predstavlja stabilan trend od 2020. godine. Identifikovani pad podrške nije dovoljan za zaključak da popularno mišljenje naginje prema "Ne". Takođe, potencijalna kampanja za referendum o pristupanju Srbije EU mogla bi da pojača "Da" tabor sa biračima koji su obično veoma emotivni pri donošenju ovako važnih odluka na glasanju.

Ukoliko bi se sutra održao referendum o pristupu Srbije Evropskoj uniji, kako biste glasali?

Definitivno bih glasao protiv	24.1%
Verovatno bih glasao protiv	18.9%
Verovatno bih glasao za	25.7%
Definitivno bih glasao za	19.7%
Ne znam, ne mogu da procenim	11.5%

Znatno veći broj ženskih ispitanika podržava pristupanje Srbije EU u poređenju sa muškim ispitanicima. Najmlađi ispitanici najviše podržavaju integraciju Srbije u EU, dok se podrška smanjuje sa godinama. Sa porastom nivoa obrazovanja, pozitivni stavovi prema integraciji Srbije u EU značajno se povećavaju. Ispitanici koji imaju SBB optiku (nezavisni kablovski operater za koji se smatra da je u vlasništvu opozicije, sa pretežno EU i zapadno orijentisanim izveštavanjem), više podržavaju pristupanje Srbije EU u odnosu na one sa MTS optikom (državni kablovski operater, koji pretežno podržava kanale odane vladajućoj koaliciji i pozitivne stavove prema Rusiji i Kini). Birači građanske opozicije najviše podržavaju pristupanje Srbije EU, za njima sledi znatno manji broj birača vladajuće stranke, dok ga birači desne opozicije najmanje podržavaju.

8. Kosovo se vratilo u top tri najvažnija pitanja za srpske građane.

Po prvi put od kada WFD sprovodi ankete na nacionalnom nivou u Srbiji (2019), Kosovo je postalo glavna tema u srpskoj javnosti i pitanje koje značajno zabrinjava javnost. Serija kriza na Kosovu u poslednjoj godini i po, kao i novi napori EU da zaključi novi sporazum o putu ka normalizaciji odnosa Beograda i Prištine, uticali su na javnost i ponovo učinili Kosovo jednim od najvažnijih pitanja u Srbiji.

Koliko ste zabrinuti zbog sledećih pitanja u Srbiji? (1 - uopšte nisam zabrinut/a; 5 - veoma zabrinut/a)

	4+5	Prosek
Rastuće cene hrane i električne energije	91.8	4.6
Nizak životni standard, siromaštvo	86.7	4.38
Status Kosova i Metohije	79.9	4.28
Kolaps zdravstvenog sistema	79.8	4.23
Loš kvalitet rada državnih institucija	79.6	4.15
Nezaposlenost i otpuštanja	79.4	4.2
Korupcija i kriminal	79.2	4.23
Kršenje prava radnika	76.6	4.07

	4+5	Prosek
Posledice rata u Ukrajini	75.3	4.09
Rastuće cene nekretnina i kirije	75.3	4.11
Ekološki problemi u Srbiji (zagađenje vazduha i vode itd.)	73	4.1
Emigracija mladih ljudi u inostranstvo	71.6	4
Pitanje sigurnosti žena	71.2	3.99
Odnosi između Srbije i susednih zemalja	70.7	3.96
Stranačko zapošljavanje i nepotizam	70.5	3.95
Strana direktna ulaganja koja ne štite prava radnika i ugrožavaju životnu sredinu	70.2	4
Povećanje govora mržnje i zapaljive retorike	69.4	3.93
Kolaps obrazovnog sistema	69	3.93
Nedostatak sudske nezavisnosti	68.1	3.96
Prisustvo migranata u Srbiji	67	3.93
Povećan broj stranih radnika u Srbiji	66.8	3.92
Produblivanje društvenih podela u svim segmentima	66.5	3.91
Otvaranje rudnika litijuma od strane kompanije Rio Tinto	65.9	3.9
Projekat mini hidroelektrana	60.6	3.75
Nedovoljna zastupljenost žena u politici i institucijama	54.4	3.48
Pretnje slobodi medija	53.3	3.54
Nedovoljno uključivanje mladih ljudi u političko odlučivanje	53.3	3.48
Nedovoljno uključivanje žena u političko odlučivanje	49.4	3.34
Ugrožavanje prava LGBTQ zajednice	25.9	2.37

Ispitanici su najviše zabrinuti oko (1) rastućih cena hrane i električne energije; (2) niskog životnog standarda/siromaštva; (3) statusa Kosova i Metohije; (4) kolapsa zdravstvenog Sistema; (5) lošeg kvaliteta rada državnih institucija.

Zaključak

Analiza podataka prikupljenih putem ove ankete dala je WFD-u uvid u trenutno političko okruženje u Srbiji i istakla neke od ključnih novina od kojih je glavna mnogo živahnija politička dinamika u odnosu na prethodne godine, pogotovo u odnosu na 2020. godinu kada je raspušten parlament. Pluralnost se vratila u srpsku politiku, što je dovelo do značajnog povećanja poverenja građana u političke institucije, posebno u parlament. Takođe, Kosovo je nedavno postalo jedna od najaktuelnijih tema u javnom životu, zbog dugog perioda (i nizova) političkih kriza i nedavnih napredaka u dijalogu između Beograda i Prištine.

Ipak, iako se EU prikazuje kao akter koji pretili Srbiji ukoliko ne prihvati evropski predlog za Kosovo, podrška evropskim integracijama je prilično stabilna proteklih nekoliko godina. Naposljetku, velika većina građana Srbije protivi se uvođenju sankcija Rusiji, što predstavlja konsenzus među biračima različitih stranaka.

Stavovi građana o društvenim i političkim pitanjima nisu se mnogo promenili od prethodnog istraživanja WFD-a. Ove godine, jedno od najvažnijih i najzanimljivijih otkrića je nizak nivo podrške ženama u donošenju profesionalnih odluka i vođenju, čak i od strane samih žena. Takvi rezultati dalje naglašavaju kontinuiranu potrebu za podrškom civilnom društvu i političkim institucijama u pružanju neophodnih uslova za inkluzivno i participativno društveno i političko okruženje.

WFD će koristiti zaključke iz ovog istraživanja kako bi bolje razumeo potrebe srpskog društva i prioritetne izazove, kao i dodatno podržao političke institucije u hvatanju u koštac sa njima. Ovi uvidi su takođe osnova za nastavak podrške institucijama u jačanju transparentnosti, otvorenosti prema građanima i pružanju efikasnih i efektivnih procedura.

Ovo istraživanje je sprovedeno u saradnji sa istraživačkom i konsultantskom firmom Sprint Insight. Istraživački stavovi i zaključci izraženi u ovoj studiji predstavljaju stavove autora/ki, te ne predstavljaju nužno zvanične stavove i mišljenja Vestminsterske fondacije za demokratiju (WFD) i Fonda za sprečavanje konflikata i podršku stabilnosti i bezbednosti (CSSF) vlade Ujedinjenog Kraljevstva.